

העולם וירושלים במרכזו, משנת 1225, שנמצאה בתוך כתביד לאטיני של ספר תהילים, מפה המשמשת גם כשער מעוצב להפליא של החוברת. למפה זו מצורפות עוד כמה מפות, שבאמצעותן אמצעות מידעים אחרים, מפרט גראובוס את מראשוני הפרקים במיפוי ארץ-ישראל.

ענין

קיבוץ מקום

פרופ' עמיה לילבליך חוזרת בפעם השנייה על פטנט אמריקאי מוכר, פטנט של עירוב חומר מחקרית ועודי העוסק בקבוצת אנשים, ברייתו, והצגתו בצורה ספרותית, המעניקה מימון מרתק לאותה קבוצת אנשים, מימון שמיסגרת מחקרית גרידא לא היתה מעניקה לו.

אחרי שעשתה זאת לצה"ל בחיילי בדיל על חוף ירושלים, חוזרת עמיה לילבליך ועושה זאת לתנועה הקיבוצית, בסיפורה קיבוץ מקום.

קיבוץ מקום, מביא סיפור חתך עומק ומן של קיבוץ בעמק יזרעאל, חתך שהוא גם חתך היסטורי של התנועה הקיבוצית, בחלק הראשון, תחת הכותרת ימים ראשונים, פורשת לילבליך את סיפור הרוח הראשון, דרך הקמת הישוב, קליטה, הגנה וביטחון והפרופיל של מישפחת אייסקמן. באמצעות פרקים אלה נוצרת תמונת השתתף של הקיבוץ.

בחלק השני מובא אחד מהטראגיים שבסיפורי התנועה הקיבוצית, סיפור הפילוג, בראשית שנות ה-50, שבו עוברים גיבוריה של לילבליך מקיבוץ מולד למקום, תוך שהיא פורשת את גירסת המתפלגים, ומביאה לקורא את סיפורה של מישפחת דור, שהיא המייצג הקולקטיבי לדור השני בתנועה הקיבוצית.

החלק השלישי של קיבוץ מקום הוא פרק ההווה, שבמהלכו נפרשות נפשות נעיותיו של הקיבוץ בימינו, נחבת השפע המדומה הישראלי, תוך התמקדות בנושאים של אינווידואליזם, ביקורת בקיבוץ, נעיות העוזבים ועולמו של הדרור הצעיר.

קיבוץ מקום, הוא אחד מאותם ספרים, שמקומם על מדף הספרים של ארץ-ישראל, כספר הפורש חתיכה ממשית ביותר של החיים הישראליים והחוויה הישראלית, כלא יזמרות ספרותיות, מה שמעניק לו עוצמה רבה, עוצמה, שסופרים רבים, שהתאמצו לתאר את חיי הקיבוץ, נכשלו במציאתה.

על מקור המסורת על נבי סמואל מספר יואל אליצור, המביא את ההתייחסות כי מקורות שונים על הכפר הערבי השוכן ליד ירושלים, שלפי המסורת, שימש מושב לשרואל הנביא. שלמה הרמתי, חושף את מרומיות העליה הראשונה ברשימתו ישראל הלי טלר - מדקדק רפורמטור מאנשי העליה הראשונה, נה, דמות מראשוני הבלשנים של העברית המודרנית, ששימש כמורה כמושבה רחובות, והיה בעל הצעות לפישוט הקידוק העברי המסורתי. מיסמך מרתק הוא המיסמך שלושה שבועות

זיוסן שפירא מעט מהמסווה

בראשית תרע"ח - מיומנו של שמואל יהודאי המונא בידי זאב צהור. זה קטע בעל ערכים ספרותיים רבים, מתוך יומנו של איש העליה השניה, שנוהל בעקביות במשך 51 שנה, מאז עלייתו ב-1913 ועד סמוך למותו ב-1964. בחוברת מתייחס מחבר המאמר לערכים היסטוריים של יומן יהודאי, יומן, שמתוך העיון במעט הקטעים מתוכו, המתפרסמים בחוברת, ניתן ללמוד, שערכו רב למיפויים של פרטים רבים בתולדות הארץ במשך שנות רישומו של יומן זה.

מייבאל ארן מספר ברשימתו על האיכונים לחיפוש אישגל ונפט בארץ-ישראל על ראשית חיפושי החפצים בין השנים 1921 עד 1927, כאשר הרמות המרכזיות בהם היא דמותו של מושה נובומייסקי, מי שמאוחר יותר היה מייסדם של מיפעלי האשגל בישראל. והלאה לספירה של חברת הפוטאש וראשונים העוברים בישראל עם שילטונות המנדט הבריטי בנושא פיתוח מחצבי הארץ.

תחת הכותרת הערה לביוגרפיה של משה וילהלם שפירא, סוחר העתיקות מירושלים ולזויפו מתייחס **עקב שביט**, הפרוש עוד מעט מהמסווה של פרשת **המורפר שפירא**, מי שזיין כנראה את חרסי מואב ואת הקטעים מספר דברים, שהביאו, כסוף, להתאבדותו. את הערתו מלווה שביט בסידרה של תצלומים של המומר שפירא ונכני מישפחתו.

ליסכום, בדומה לשאר חוברות של דרורה גם חוברת זו, היא נכחית נכס צאן ברזל של

תרבות העבר הישראלי, חוכרת שהיא נכחית מסע במינהרת זמן אל העבר.

מי מריבה הבבלית החינוכי של ולבר

בוגרי מערכת החינוך הישראלית בעשור השנים האחרון, כימי שרי החינוך אהרון ידלון וזבולון המר, הם המוצר הדליל ביותר, שמערכת זו הוציאה מתוכה, מאז ראשית הישוב היהודי בארץ, כסוף המאה שעברה.

גולדה מאיר להחזיר את ארץ-ישראל העובדת

אחת הסיבות העיקריות למוצר הדליל הזה של מערכת החינוך, זו הירידה ברמת המורים המאיישים את המערכת, מורים שהם מבצעים של טכנולוגיית חינוך, טכנולוגיה שאינה מחנכת לערכים תרבותיים. מורים אלה הצליחו להוריד את החינוך לתרבות ולספרות לתחתית סולם הקדימויות.

בימים אלה עומד להיכנס לתפקידו יצחק ולבר כמוכ"ל הסתדרות המורים. בראיון שהעניק ללבר הוא המחיש שכפני המורים פני מוכ"לם החדש.

מהי בשורתו החינוכית של ולבר הנ"ל? אני סבור שצריך להנך יותר לעבודת-כספים, ואולי אף בחיבה מסיימת כבר מגיל גן-הילדים... לדעתי, יש להנהיג שבוע לימודים בן המישה ימים, והיום השישי יוקדש לסיוע בתעשייה, כחובה שתוטל על כל התלמידים. זאת המטרה הקרב אותם לאותה מערכת תעשייתית, שבסופו של דבר מסרנסת את המדינה...

איזו איזולת מטופשת, המעוררת את הקורא להויה, שבמקביל עשויו אותו ולבר לחנוט את גווייתה של גולדה מאיר, להציבה בתפקיד ראש-הממשלה, ולהחזיר את ארץ-ישראל העובדת, אותה הצדיקטטורה של הפינקס הארום ושאר הבלי החינוך לעבודה.

מרכיב נוסף לבבלית החינוכי של ולבר, שהוא פה לציבור המורים, בקביעה: ישראל היא ארץ קולטת עלייה וטרם נוצרה תרבות חינוך ותרבות ישראלית בכלל... מה שמעיד על ניתוקו המוחלט של מוכ"ל המורים החדש מהמתרחש בארץ, שיש לה כבר תרבות, גם בלא עזרתו של אותו ולבר.

ולבר, הטוען שאין תרבות ישראלית והמתכנן להקים קומסומול ישראלי, שבו יעברו ילדי ישראל עבודת כפיה בתעשייה - מעיד על כך, שמיפלגת העבודה הנוכחית מדיפה עריין אותו ריח סטאליניסטי של מפא"י ההיסטורית, וצעירי עסקניה לא למרו שום לקח היסטורי. מוטב לאותו ולבר, שמיצא פיתרון לחלקם של המורים, לאותו מוצר של מערכת החינוך, לאותו מוצר דליל, שחינוכו מספיק, כדי להתמלא אותה תרבות-ישראלית, שמיסדה היה ד"ר בן-גוריון, ממשיכו מנחם בגין ויורשה העכשווי אריק שרון.

הלשונית המרהימה, בשורות כמו: **שלוש פעמים** חרף החרף, **הכל רמזים**... או **כשיר היד**, אותו הוא פותח בחיד שהכתה בזכוכית / **ניסצה את המשמשה ונחתבה** / היא היר שנצרכה לפצעה / כמו לתחבושת שבה נחבשה...

מעט אירונה סארקסטית מצויה בפתיח לשיר נגד קסמים, שבו משתעשע זך, בצירוף של שמו, מצבו של האדם ופניחם עודה, וכותב: השיר אינם אתכם / לשמוע / פרטים על מצבו של

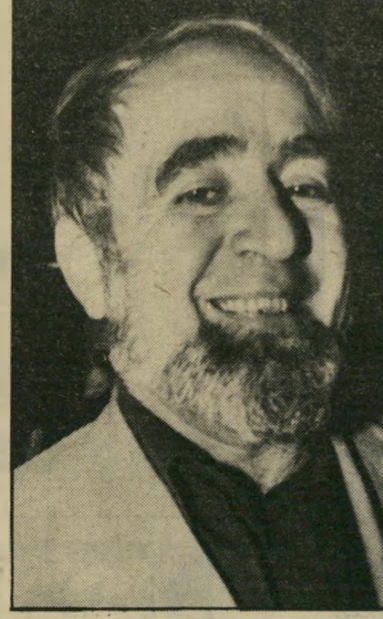
השירי החדש של המשורר נתן זך, אנטי-מחיקון, שב ומזכיר שמשורר זה הוא משכמו ומעלה, מעל לרמת השירה הנוצרת בארץ כמהלך שנות המדינה.

בקובץ שירים זה קיימת נגרות שירית, שהיא גם נגרות של השירה הישראלית, נכון לעכשיו. כבר כשיר-הפתיחה, הקאזינו בבת-גלים; אפריל 1983, משרטט זך תמונת-מצב, שהיא משל ונמשל לחברה הסובבת: בית-מדרגת מושגת הרבה שנים, שבו המלחים מתערבים... כאשר הוא, המשורר, נשבו להזיכרון הפותח מגירות, לא לו... שירת זך באנטי-מחיקון היא שירה של משל ונמשל כאשר המשל הוא הווקן והירוקת שכיסו את פני החברה הישראלית, במחזור הכותרת אנטי-מחיקון מלגלג זך על הפירמיה של בר בורוכוב, פירמיה שהחלר צים שאפו להפכה, תוך העמדת העם היהודי כעם נורמאלי התהפכה הפירמיה היהודית והוא נפל מן הגג. כפי שזך מתאר בשיר בלי שם סידרת שיכרי תמונות מחיפה העוברת, חיפה, שבה ישב, כימי מילחמת-העולם השניה, הסופר הגרמני פורש זך תמונת-מצב ארנולד צווייג, בשיר זה בקרב החברה היקית של חיפה דלפוס וששינג, היכן אתם? / מי יגלה עפר מעיניכם... ובתמונה העכשווית, הוא מנסה את חיפה: עיר פצועה, קרועה צרעה, / עיר יפה, גם את שותקת? / גם לך אין מה לומר?

בשיר הבא, מן המרפסת, דומה שזך מתאר את עצמו בנעוריו כאיטליגנט מעורב בן 18 דובר גרמנית: / זו היתה ריח טובה / להסתבך בצרות, נער הרואה, לעיתים, מין מזג-אוויר כזה, אירוסי...

בשיר מאוחר מדי חוזר זך עם שליטתו * עמיה לילבליך - קיבוץ מקום; הוצאת שוקן; 336 עמודים (כריכה רכה). * נתן זך - אנטי-מחיקון; הוצאת הקיבוץ-המאוחד; 93 עמודים (כריכה רכה).

שדומה ששום משורר ישראלי טרם השכיל לתאר, את החמלה לעתיד מבטא זך כמה שהוא מכנה ככותרת השיר נגד עצב, שבו הוא מתאר תמונות מתוך ההווה, כמו: **עצב הוא תיקשורת המזנית** / מסך קטן המגמד צורות גדולות... למרות תמונות העבר הרצות כסרט תיעודי אישי והתורות מפני העתיד, מתועלים מרכיבים אלה בשירה עכשווית, שעיקרה במחזור השירים בינתיים, ובו כמה שירי-אהבה, מאז אישנים, שירים כאלה שהשירה הישראלית שכחה טעמם. בשיר הכותרת הוא כותב בינתיים היא חוזרת אלי בכל עת אישן בחלומי... או בשיר אחר: על סף הבכי בכי / ומעבר לבכי בכי / ובאשר אלך תלכי / ובאשר תלכי בכי... או שיר אהבה לכלב מת, תחת הכותרת קבר, ובחורה לאהבת אדם ויש אדם אהב אדם אחר / באהבה נזמחת בלילות / אשר לא תישגם לא תחטר / גם בעבר ימים אחר לילות... ולאהבת-אשה, אותה הוא מנסח בשיר כמוסכם: ראי, כפי שהבחנו זה לזה, / לא שינינו דבר והעולם / עוד נהדר כשהיה...

משורר זך עיר פצועה, קרועה, צרועה

האדם שדה זך, בשיר אחר, אין ברירה, הוא חוזר לתמונת המצב של התפוררות המאפינת את החוויה הישראלית: גם בארץ האת ידענו / תקות אחרות, לא ריאליסטיות // כימים הרעים אדם / לפני הימים הרעים ממש, שורות שהן נכחית חיוית הנולד, אותה ממשיך זך בכימים הרעים אדם / לפני הימים הרעים ממש / של אריק שרון והרוב כהנא... שיר שהוא שיר פוליטי מחריד, בגרר נבואה מחרידה, נבואה,

תחת כותרת המחזור השני והשגל, שהיא הרמו גלוי למילחמת הלכנון, רם בשלג, מכיא זך מחזור של שירים בעלי נגיעה למילחמה ארוה זו, כבר בשיר הפתיחה חיפה: ערב הפלישה ללבנון, מתאר זך תמונת-מצב של ערב-המילחמה ברמקול / נעמי שמר, הפעם בלי חיך דשן... מילחמה, שאותה מגדיר זך, כמצב היסטורי הזמן ירד מהספים, / אבל אנחנו לומדים להיות עם זה זה ירעה גדולה... הטבח במחנות צברה ושאתילא, בא לכדי ביטוי בשיר על הרצון לדייק, שהוא נכחית עיר הריגה נוסח זך, שיר הנפתח בואו היתה הגזמה גדולה במניין הגויות: / היו שמנו כמאה רחיו שמנו כמאות, וזה אמר ספרתי 36 נשים שרופות / וחברו אמר לא צדיקת, כי רק אחת-עשרה / והמישגה מכון הוא ופוליטי...

תחת הכותרת שיר לגוני עורך זך חשבון היסטורי עם גרני הרניק, שבין חפציו נמצא השיר חרטה ממך ומחברך אני לומד את אומץ-הלב / שחבר לי בגילכם: / שהייתי עבשיו לתלמידכם, / שהייתי עבשיו לתלמידך, / שלקחת אתך את שירי למילחמה, / אני אופם אלי את מותך, / אשתדל להיות ראוי לו.

אנטי-מחיקון ראוי להיות כמדף הספרים של השפויים בארץ לא שפוייה זו.